

Asia: VN/25792/2024

1) Luonnos valtioneuvoston asetukseksi jakeluvelvoitteen joustomekanismista sekä 2) luonnos valtioneuvoston asetukseksi maankäyttösektorin toimien voimaantulosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Biokierto ja Biokaasu ry (SBB) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. SBB on tuonut näkemyksiään esille läpi valmisteluprosessin.

SBB suhtautuu myönteisesti hiilenpoistomarkkinoiden kehittämiseen. Esitys joustomekanismista on askel oikeaan suuntaan. SBB pitää jakeluvelvoitteen joustomekanismia tarpeellisena ja tervetulleena lisäyksenä toteuttaa kansallista ilmastopolitiikkaa kustannustehokkaalla tavalla ja markkinavetoisesti.

Kansallisen säädöksen valmistelua vaikeuttaa se, että EU-tason laskentasäännöt ovat vasta muotoutumassa. SBB pitää kuitenkin hyvänä, että Suomessa on määrätietoisesti lähdetty kehittämään uudenlaista työkalua taakanjako- ja maankäyttösektorin päästövähennyksien toteuttamiseen ja rahoittamiseen.

Joustomekanismilla päästään pilotoimaan hiilenpoistomarkkinaa. Pidämme tärkeänä, että pilotointi tehdään huolella ja pilotoinnin tuloksia hyödynnetään sitten kun myöhemmin kehitetään ja otetaan käyttöön virallinen markkinamekanismi. On tärkeää, että kansallinen mekanismi on pääpiirteittäin yhteneväinen EU-määräysten kanssa (hiilenpoiston sertifiointikehys). Jos jakeluvelvoitteen joustomekanismi saadaan toimimaan halutulla tavalla, on siitä mahdollista saada kokemusta ja oppia hiilimarkkinoiden laajempaankin toimintaan niin maataloudessa kuin maankäyttösektorillakin saman aikaisesti EU:n lainsäädännön kehittymisen kanssa.

1 § Hyväksyttävät joustomekanismitoimet

Ehdotuksessa annettu esimerkkilistaus hyväksytyistä toimenpiteistä on mielestämme liian suppea. Tämä johtaa siihen, että huomattava osa mahdollisista toimenpiteistä menee 10)-kategoriaan, joiden osalta toimien hyväksytyksi tuleminen edellyttää hyväksynnän hakemista Energiavirastolta. Tämä lisää paitsi viranomaisten työtaakkaa, että myös epävarmuutta toiminnanharjoittajille. Päätöksenteko voi olla haastavaa ja työlästä Energiavirastolle, sillä useassa tapauksessa tulee konsultoida maatalouden viranomaisia ja tutkimuslaitoksia, jotta päätöksenteossa on käytössä riittävä asiantuntemus. Energiaviraston tulkinnat muodostavat käytännössä ennakkopäätöksen, joka määrittää jatkossa myös muiden vastaavien tapausten harkintaa. Käytännössä 10)-kategorian erillishyväksyntä johtaisi luultavasti viivästyksiin hakemusten käsittelyssä.

Tilanteen korjaamiseksi SBB esittää esimerkkilistaukseen seuraavia uusia toimintoja:

- biokaasun käyttö työkoneissa: työkoneissa halutaan edistää vaihtoehtoisia käyttövoimia, jotka korvaavat fossiilisia polttoaineita. Sähkön ohella biokaasu on tutkitusti varteenotettava vaihtoehto. Biokaasun ottaminen mukaan voisi osaltaan edistää kotimaisen biokaasusektorin kehittymistä, mikä on hallitusohjelman mukainen toimenpide.
- kaatopaikkakaasujen hyödyntäminen: kaatopaikkakaasuja otetaan talteen ja useassa tapauksessa ne soihdutetaan ilman energiana hyödyntämistä. Talteen otetun kaasun hyödyntäminen esimerkiksi sähkön ja lämmön tuotannossa edellyttää investointeja, jotka eivät usein ole taloudellisesti kannattavia, sillä kustannukset ylittävät saatavat tuotot.
- biogeenisen hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen/varastointi: biometaanin tuotannon yhteydessä voidaan ottaa talteen CO₂ ja hyödyntää ja varastoida sitä eri tavoin. Tämä ei kuitenkaan ole toistaiseksi taloudellisesti kannattavaa, koska hiilenpoistomarkkinat ovat kehittymättömät ja lainsäädännön keskeneräisyys luo suuria riskejä investoijalle. Biometaanin tuotannossa oleva biogeeninen CO₂ on hyvälaatuista ja talteenotto- ja hyödyntämistekniikkaa voitaisiin ottaa käyttöön olemassa oleviin laitoksiin erittäin kustannustehokkaasti ja nopealla aikataululla. Joustomekanismin avulla saataisiin taloudellisia kannustimia investointien toteuttamiseksi nopealla aikataululla ja näin voitaisiin jo nyt jouduttaa biogeenisen hiilidioksidin talteenottoa ja hiilimarkkinoiden kehittymistä Suomessa. Joustomekanismi tarjoaisi tähän hyvän pilotointialustan, joka on nopeasti toteutettavissa, mutta kuitenkin ajallisesti selkeästi rajattavissa joustomekanismin sopimusehdoissa.
- taakanjakosektorin metaanipäästöjen vähentäminen: Tämä voisi kattaa sekä kotieläinten ruuansulatuksen (2,1 Mt CO₂-ekv) että lannankäsittelyn päästöt (0,7 Mt CO₂-ekv.). Julkaisussa "Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:32 Kestävät käytännöt biokaasutuotannossa" todetaan että tavanomaiset CHP-moottoreiden metaanipäästöt ovat 1,5-3 % tuotetusta metaanista. Lisäinvestoinneilla pakokaasujen hapettamiseen päästöjä voitaisiin edelleen vähentää, mutta näitä teknologioita ei ole Suomessa käytössä investointi- ja käyttökustannusten vuoksi. Lantaa käyttävillä biokaasulaitoksilla RED-direktiivin mukaisesti (LIITE VI, kohta "A. Biomassapolttoaineisiin liittyvien kasvihuonekaasupäästöjen vähennysten tyypilliset arvot ja oletusarvot, jos biomassapolttoaineiden tuotannosta ei aiheudu maankäytön muutoksista johtuvia nettohiilipäästöjä", taulukot "Biokaasu sähkön tuotantoa varten" ja "Biometaani liikennekäyttöä

varten”) sähköntuotannossa kasvihuonekaasupäästövähennys voi olla 85 - 246 %:n ja biometaanilla liikennekäyttöä varten 72 - 206 %. Päästövähennemien suuruus on huomattavan riippuvainen käytetyistä tekniikoista.

Suomessa lietalantapohjaiselle liikennebiometaanille päästövähennemäksi ilmoitetaan tyypillisesti 100-150 %. Nykyään sen kummemmin lainsäädäntö kuin markkinatkaan eivät kannusta lisäkustannuksia tuoviin päästövähennystoimenpiteisiin. Tuomalla lisäiset kustannuksia aiheuttavat päästövähennystoimenpiteet jakeluvelvoitteen joustomekanismin piiriin, päästöjä voitaisiin edelleen vähentää.

- orgaanisten maanparannusaineiden hyödyntäminen ja vaikutus viljelysmaan hiilensidontaan: hiiliviljely on mukana EU:n hiilenpoistojensertifiointikehyksessä. Oikein toteutettuna hiiliviljelyn edistäminen toisi mukanaan ilmastohyötyjen lisäksi myös muita hyötyjä, kuten viljelysmaan kasvukunnon parantumista ja vähentäisi ravinteiden huuhtoutumisen riskiä. Lisäksi toimenpide edistäisi orgaanisten lannoitevalmisteiden käyttöä, mikä puolestaan edistäisi ravinteiden kierrätystä Suomessa.

Todentaminen

Ehdotetut laskenta- ja hyväksymismenettelyt ovat itsessään raskaita ja kalliita, että ne kuluttavat monessa toiminnassa joustomekanismista saatavat tulot kokonaisuudessaan. Siten merkittävä määrä potentiaalisia päästövähennystoimia jäisi toteutumatta. Tämän vuoksi on tärkeää, että todentamisvaatimukset ovat kohtuullisia ja kustannustehokkaita. Todentajan käyminen kohteessa on merkittävä kustannus erityisesti pienemmille toimijoille, minkä vuoksi todentamisen kohtuullisuus on tärkeää. Yksi todentamiskerta maksaa vähintään 3000 euroa per laitos/toimija, mikä vähentää merkittävästi maatilojen mahdollisuuksia osallistua joustomekanismiin.

Arviomme mukaan hallinnollista taakkaa voidaan keventää minimoimalla todentamisväliä ilman, että se heikentäisi toimen luotettavuutta. Esityksessä jää vielä tulkinnanvaraiseksi, missä tapauksissa paikan päällä tehtävä todennus tulee tehdä ja kuka päättää siitä (14 §. Paikan päällä todennus). Pyydämme selventämään tätä perustelumuistiossa.

Kannatamme ryhmätodennuksen mahdollisuutta (13 §. Ryhmätodennus.). Se mahdollistaa myös pienempien toimijoiden mukana olemisen joustomekanismeissa. Perustelumuistiossa ei käy ilmi, kuinka monta toimintoa tulee ryhmässä olla mukana. Pyydämme selventämään tätä perustelumuistiossa.

Pidämme tärkeänä, että todentajan pätevyydelle on asetettu selkeät vaatimukset (10 § Todentajan pätevyys). FINAS-akkreditointi asettaa todentajille riittävän tason. SBB on kuitenkin huolissaan akkreditoitujen todentajien vähäisestä määrästä, osaamisesta, toimintakyvystä ja kokemuksen

puutteesta asetuksen soveltamisalalla. Mikäli joustomekanismiin ei ole riittävästi halukkaita todentajia, on vaarana, että joustomekanismia ei voida ottaa käyttöön. Lakisääteistä todentamista tarvitaan mm. jakeluvelvoitteen, kestävyysvaatimusten ja päästökaupan yhteydessä. Pidämme tärkeänä, että TEM seuraa todentajien määrän kehitystä laajasti ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Seuranta

Jakeluvelvoitteen joustomekanismin toimivuutta on tarpeen seurata, jotta lainsäädännön ja asetuksen toimivuudesta saadaan tietoa. Erityisen tärkeää olisi seurata taakanjakosektorin päästövähennysten toteutumista, koska päästöjen vähenemillä pysyvyys on varmaa verrattuna maankäyttösektorin sidonnan pysyvyyteen. Käytännön havaintojen myötä sääntelyä tulisi kehittää päästövähennysten esteiden ja hidasteiden poistamiseksi.

Lisätiedot

Anna Virolainen-Hynnä, johtava biokaasuasiantuntija, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry

Virolainen-Hynnä Anna
Suomen Biokierto ja Biokaasu ry